

વર્ષાત સમીક્ષા-2017 - પેયજલ અને સ્વચ્છતા મંત્રાલય

Posted On: 21 DEC 2017 5:34PM by PIB Ahmedabad

નવી દિલ્હી, 21-12-2017

સ્વચ્છ ભારત અભિયાન

સાર્વત્રિક સ્વચ્છતા હાંસલ કરવાના પ્રયાસોને વેગ આપવા અને સલામતી સ્વચ્છતાને સુલભ બનાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ મહાત્મા ગાંધીની જન્મ જયંતિએ 2 ઓક્ટોબર, 2014નાં રોજ સ્વચ્છ ભારત મિશન (એસબીએમ) શરૂ કર્યું હતું. એસબીએમનો ઉદ્દેશ દેશને ખુલ્લામાં મળોત્સર્જનથી મુક્ત (ઓડીએફ) કરવાનો અને રાષ્ટ્રપિતા મહાત્મા ગાંધીની 150મી જન્મજયંતિ 2 ઓક્ટોબર, 2019 સુધીમાં ભારતને સંપૂર્ણપણે સ્વચ્છ બનાવવાનો છે.

આ અભિયાનમાં વ્યક્તિની વર્તણૂકને બદલવા પર અને ઓડીએફનાં પસિલામો હાંસલ કરવા મૂળભૂત સાધનો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે. મંત્રાલયે આ માટે ઇન્ફોર્મેશન, એજ્યુકેશન એન્ડ કમ્યુનિકેશન (આઈઈસી - માહિતી, શિક્ષણ અને સંચાર) કાર્યક્રમ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને કામગીરી હાથ ધરી છે. તે જાતિ સંવેદનશીલ માહિતી, વર્તણૂકમાં પરિવર્તન માટે માર્ગદર્શિકા અને વિવિધ સામૂહિક જન શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન આપે છે. મંત્રાલયે વર્ષ 2017માં જાતિ માર્ગદર્શિકા અને વર્ષ 2015માં માસિક વ્યવસ્થાપન માર્ગદર્શિકા જાહેર કરી હતી.

2 ઓક્ટોબર, 2014નાં રોજ એસબીએમ (જી)નાં લોચ પ્રસંગે સાફસફાઈનું કવરેજ **38.70** ટકા હતું. તે 18 ડિસેમ્બર, 2017નાં રોજ વધીને **74.15** ટકા થયું હતું.

એસબીએમ (જી)ની સફળતાઓ	
568.15 આઈએચએચએલનું નિર્માણ (લાખમાં) 2 ઓક્ટોબર, 2014થી અત્યાર સુધી	સાફસફાઈનાં કવરેજમાં 35.45% નો વધારો 2 ઓક્ટોબર, 2014થી અત્યાર સુધી
255 ઓડીએફ જિલ્લાઓ સ્વયં જાહેર થયેલા	4470 ઓડીએફ ગામડાં નમામી ગંગોમાં
8 ઓડીએફ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (સિક્કિમ, હિમાચલપ્રદેશ, કેરળ, ઉત્તરાખંડ, હરિયાણા, ગુજરાત, દમણ અને દીવ તથા ચંદીગઢ)	2,92,896 ઓડીએફ ગામડાં સ્વયં જાહેર થયેલા

સ્વચ્છ ભારત અભિયાન: દરેક નાગરિક માટે સ્વચ્છતાને મહત્વપૂર્ણ મુદ્દો બનાવવો

એમડીડબલ્યુએસને એસબીએમ-ગ્રામીણની ફાળવવામાં આવેલી જવાબદારી ઉપરાંત સ્વચ્છ ભારતની સફળતા માટે તમામ પ્રવૃત્તિઓ અને પહેલો યોજવા અને સંકલન કરવાની કામગીરી સુપરત કરવામાં આવી છે. આ જવાબદારી અદા કરવા મંત્રાલય અન્ય તમામ મંત્રાલયો, રાજ્ય સરકારો, સ્થાનિક સંસ્થાઓ, બિનસરકારી સંસ્થાઓ (એનજીઓ), ફેઝથ ઓર્ગેનાઇઝેશન, મીડિયા અને બાકીનાં ભાગીદારો સાથે સતત કામ કરે છે. આ અભિગમ પ્રધાનમંત્રી સ્વચ્છતાને દરેક નાગરિક માટે મહત્વપૂર્ણ મુદ્દો બનાવવાની અપીલ પર આધારિત છે, નહીં કે ફક્ત સાફસફાઈ વિભાગો માટે. આ પ્રક્રિયામાં અનેક વિશેષ પહેલો અને પ્રોજેક્ટ ઝડપથી હાથ ધરવામાં આવ્યાં છે. તેમાં તમામ ભાગીદારોનો પ્રતિસાદ અતિ પ્રેરક છે.

સ્વચ્છતા પખવાડા

સ્વચ્છતા પખવાડાની શરૂઆત એપ્રિલ, 2017માં થઈ હતી, જેનો ઉદ્દેશ કેન્દ્રિય મંત્રાલયો અને તેમનાં અધિકારક્ષેત્રમાં આવતાં વિભાગોને સાંકળીને સ્વચ્છતાનાં મુદ્દા અને પદ્ધતિઓ પર એક પખવાડિયું ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનો છે. પખવાડા પ્રવૃત્તિઓ માટે યોજના બનાવવા તેમને મદદ કરવા મંત્રીઓ વચ્ચે વાર્ષિક કેલેન્ડર અગાઉથી વહેંચવામાં આવ્યાં હતાં.

નમામી ગંગો

નમામી ગંગો કાર્યક્રમ જળ સંસાધન મંત્રાલય (એમઓડબલ્યુઆર)ની પહેલ છે, જેમાં ગંગા નદીને કિનારે વસેલા ગામડાઓને ઓડીએફ (ખુલ્લામાં મળોત્સર્જનથી મુક્ત) કરવાની પહેલ તથા એમડીડબલ્યુએસ દ્વારા અમલ થનાર ઘન અને પ્રવાહી કચરાનાં વ્યવસ્થાપન સાથેનાં કાર્યક્રમો સામેલ છે.

ઉત્તરાખંડ, ઉત્તરપ્રદેશ, મિહાર, ઝારખંડ અને પશ્ચિમ બંગાળનાં 52 જિલ્લાઓમાં સ્થિત તમામ 4470 ગામડાઓને રાજ્ય સરકારોની સક્રિય મદદ સાથે ઓડીએફ જાહેર કરવામાં આવ્યાં છે. અત્યારે મંત્રાલયે ગંગા નદીને કિનારે વસેલા 24 ગામડાઓને એનએમસીયુ સાથે સંકલનમાં ગંગા ગ્રામ તરીકે પરિવર્તિત કરવાની પહેલ હાથ ધરી છે.

સ્વચ્છતા એકશન પ્લાન (એસએપી)

સ્વચ્છતા માટે પ્રથમ પ્રકારનો આંતર-મંત્રીમંડળીય કાર્યક્રમ એસએપી સ્વચ્છતાની જવાબદારી દરેક નાગરિકની છે એવા પ્રધાનમંત્રીના વિઝનને સાકાર કરવાનું નક્કર કદમ છે. કેન્દ્ર સરકારના તમામ મંત્રાલયો/વિભાગોએ મહત્વપૂર્ણ રીતે તેને સાકાર કરવા કામગીરી શરૂ કરી છે તથા આ માટે યોગ્ય બજેટની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. આ માટે નાણાં મંત્રાલયે અલગથી ભંડોળ ઊભું કર્યું છે. નાણાકીય વર્ષ 2017-18 દરમિયાન મંત્રાલયો/વિભાગો તેમના એસએપી માટે રૂ. 12468.62 કરોડનું ભંડોળ ધરાવે છે. એસએપીનો અમલ 1 એપ્રિલ, 2017થી શરૂ થયો હતો.

સ્વચ્છ આઇકોનિક પ્લેસીસ (એસઆઇપી)

માનનીય પ્રધાનમંત્રીના પ્રેરક નેતૃત્વ હેઠળ મંત્રાલયે સમગ્ર ભારતમાં 100 સ્થળોને સ્વચ્છ કરવા પર કેન્દ્રિત પહેલ હાથ ધરી હતી, જેમાં વિવિધ ભાગીદારો સામેલ થયાં હતાં. આ સ્થળો ઐતિહાસિક, ધાર્મિક અને/અથવા સાંસ્કૃતિક મહત્વને કારણે “આઇકોનિક” છે.

આ પહેલનો લક્ષ્યાંક આ સ્થળોમાં સ્વચ્છતામાં સુધારો કરીને અહીં સ્વચ્છતાને નવાં સ્તરે લઈ જવાનો છે. શહેરી વિકાસ, પ્રવાસન અને સાંસ્કૃતિક મંત્રાલય વચ્ચે જોડાણમાં હાથ ધરવામાં આવેલી આ પહેલમાં નોડલ મંત્રાલય એમડીડબલ્યુએસ છે. અત્યાર સુધી બે તબક્કાઓમાં 20 ઐતિહાસિક સ્થળો પર કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી છે. આ તમામ 20 આઇકોનિક સ્થળોને નાણાકીય અને ટેકનિકલ સપોર્ટ માટે પીએસયુ કે કોર્પોરેટનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે.

સ્વચ્છ શક્તિ, 8 માર્ચ, 2017

આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસના રોજ 8 માર્ચ, 2017ના રોજ ગાંધીનગરના મહાત્મા મંદિરમાં સ્વચ્છ શક્તિનું આયોજન થયું હતું. પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ આ પ્રસંગે સંબોધન કર્યું હતું. સમગ્ર દેશમાંથી પસંદ કરેલ આશરે 6,000 મહિલા સરપંચો, પાયાના કાર્યકર્તાઓ ઇવેન્ટમાં સામેલ થયા હતાં તથા સ્વચ્છતા ચેમ્પિયન્સને ગ્રામીણ ભારતમાં સ્વચ્છ ભારતને વાસ્તવિક બનાવવા ઉત્કૃષ્ટ પ્રદાન કરવા બદલ સન્માનિત કરવામાં આવ્યાં હતાં.

ફીડ્બેક કોમ ઓપન ડિફેન્સ (એફઓડી) સપ્તાહ (9 ઓગસ્ટ - 15 ઓગસ્ટ)

વર્તાણુંકમાં પરિવર્તન માટે ડોર ટૂ ડોર આઇપીસી, સ્વચ્છતા રથ, રેલીઓ, મેરેથોન, ચેમ્પિયન્સનું સન્માન, જાગૃતિ પેદા કરવા તથા ગ્રામીણ અંતરિયાળ વિસ્તારમાં સામૂહિક જનજાગૃતિ માટે કિલ્લા/ચિત્ર સ્પર્ધાઓ જેવી આઇઇસી પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવામાં આવી હતી.

સ્વચ્છતા સંકલ્પ સે સ્વચ્છ સિદ્ધિ સ્પર્ધા (17 ઓગસ્ટથી 8 સપ્ટેમ્બર)

માનનીય પ્રધાનમંત્રીએ ભારતમાં તમામ પ્રકારની ગંદકી અને કચરો દૂર કરવા સામૂહિક સંકલ્પ લેવા સંકલ્પ સે સિદ્ધિ હેઠળ વર્ષ 2022 સુધીમાં નવા ભારતનું નિર્માણ કરવા આહવાન કર્યું છે. આ વિઝનને સાકાર કરવા એમઓડીડબલ્યુએસએ સમગ્ર દેશમાં 17 ઓગસ્ટથી 8 સપ્ટેમ્બર, 2017 વચ્ચે ફિલ્મ, નિબંધ અને ચિત્ર સ્પર્ધાનું આયોજન કર્યું હતું, જે સ્વચ્છતાને જન આંદોલન બનાવવા તરફ એક મુખ્ય કદમ હતું.

દરવાજા બંદ મીડિયા અભિયાન

વર્તાણુંકમાં ફેરફાર કરવાના ઉદ્દેશ સાથે સતત શૌચાલયના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા, ખાસ કરીને પુરુષો દ્વારા શૌચાલયના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા અમિતાભ બચ્ચનને દર્શાવતું ‘દરવાજા બંદ’ શીર્ષક ધરાવતું અભિયાન આક્રમકપણે હાથ ધર્યું હતું. અભિયાનમાં હિંદી સહિત 9 ભાષાઓમાં 5 ટીવી અને રેડિયો સ્પોટ સામેલ હતાં તથા સમગ્ર દેશમાં સામૂહિક સ્તરે મીડિયા અભિયાન સફળતાપૂર્વક લોચ કરવામાં આવ્યું છે.

સ્વચ્છતા હી સેવા (એસએચએસ), 16 સપ્ટેમ્બર-2 ઓક્ટોબર, 2017

પ્રધાનમંત્રીએ 27 ઓગસ્ટ, 2017ના રોજ તેમના મન કી બાત રેડિયો કાર્યક્રમમાં દેશને સ્વચ્છતા પ્રત્યે સભાનતા જગાવવાની અને શ્રમદાન પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવાની અપીલ કરી હતી તથા બિનસરકારી સંસ્થાઓ (એનજીઓ), શાળાઓ, કોલેજો, સામાજિક, સાંસ્કૃતિક અને રાજકીય નેતારો, કોર્પોરેટ જગત, સરકારી અધિકારીઓ, કલેક્ટરો અને સરપંચોને 15 સપ્ટેમ્બરથી 2 ઓક્ટોબર, 2017ના ગાળા દરમિયાન સ્વચ્છતાલક્ષી પ્રવૃત્તિઓને વેગ આપવાની અપીલ કરી હતી. પ્રધાનમંત્રીના નેતૃત્વમાં વારાણસીનાં શહેનશાહપુર ગામમાં દુર્ગિન પિટ શૌચાલયનાં નિર્માણ માટે શ્રમદાન સાથે અભિયાન શરૂ થયું હતું. તેમણે જણાવ્યું હતું કે, “સ્વચ્છતા ‘સ્વભાવ’ બનવો જોઈએ – આપણા દેશને સ્વચ્છ રાખવો આપણી સહિયારી જવાબદારી છે.” એસએચએસને જબરદસ્ત પ્રતિસાદ મળ્યો હતો અને મોટી સંખ્યામાં નાગરિકો જોડાયા હતાં, જેમાં સમગ્ર દેશનાં સૈનિકો અને દિવ્યાંગજનોએ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ મારફતે સાફસફાઈ અને સ્વચ્છતા તરફ શ્રમદાન માટે સ્વેચ્છિક પ્રદાન કર્યું હતું.

NP/GP

(Release ID: 1513708) Visitor Counter : 125

